

REVISTA ECONOMICĂ.

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC.

Organul oficial al „SOLIDARITĂȚII“, asociațiune de institute financiare ea însoțire.

Apare odată pe săptămână.

Membri ai asociațiunii „SOLIDARITATEA“ sunt:

Agricola (Ecica), Agricola (Hunedoara), Agricola (Lugoș), Agricola (Sebeșul-săsesc), Albina, Ancora, Ardeleana, Arieșana, Armonia, Auraria, Aurora (Baia-mare), Avrigeana, Bănățana, Banca Poporală (Caransebeș), Banca Poporală (Dej), Banca Poporală, Arpașul-înj.) Berzovia, Bihoreana, Bistrițana, Boșana, Brădetul, Buciumana, Cassa de păstrare (Mercurea), Cassa de păstrare, (reuniune) (Săliște), Câmpiana, Cârțișoreană, Chiorana, Chisețiană, Codreana, Codrul (Buteni), Codru (Lupșa), Comuna, Concordia (T.-Uzdin), Concordia (Gh.rla), Cordiana, Coroana (Bistrița), Corvineana, Creditul, Crișana, Cugiereana, Decebal, Detunata, Doina, Drăganul, Dundreana, Economia (Cohalm), Economul, Făgetana, Frăția, Frățietatea, Farnica, Geogeană, Gloria, Grănițerul, Hătegană, Însoțire de credit (Veștem), Institut de credit (Mehadia), Institut de credit (Gavoșdia), Isvorul, (Sângiorgiu), Isvorul (Sebeșul-inf.), Isvorul (Ighiu), Iulia, Lăpușana, Ligidiana, Lipovana, Luceafărul, Lumina, Mărgineana, Mercur, Mielul, Minerva, Munteana (Corniareva), Murășiana, Murășanul, Maramurășana, Nădlăcana, Negoiul, Noiana, Olteana, Oraviciană, Orientul, Patria, Piatra, Plugarul (Săcădate), Poporul (Lugoș), Poporul (Săliște), Porumbăceana, Progresul, Reun. de impr. și păstrare (Ilva-mare), Rîureana (Cap.-Mănăstur), Săcana, Sătmăreana, Sebeșana (Caransebeș), Sebeșana (Sebeșul săsesc), Secășana, Selăgeana, Sentinela, Sylvania, Someșana, Speranța (Hosman), Steaua, Șercăiana, Șoimul (Uioara), Șoimul (Vașcău), Trărnăveana, Țimișana, Țibleșana, Unirea, Vatra, Victoria, Viitorul, Voileana, Vlădeasa, Vulturul (Sânmartin), Vulturul (Tășnad), Zărândeana, Zlăgheana, Zorile.

Abonamentul:

pe 1 an K 20.—, pe 1/2 an K 10.—

Redactor responsabil:

VASILE VLAICU.

Taxa pentru inserțiuni:

de spațiul unui cm² câte 15 fileri.

Băncile și funcționarii în fața scumpetei.

Pentru nici una din clasele sociale scumpetea zilelor noastre nu este atât de îngrijitoare și împovărătoare ca pentru clasa intelectualilor, a căror venituri au rămas staționare față de prețurile urcate cu sute și mii de procente ale alimentelor și articolelor necesare traiului zilnic. O bună parte a intelectualilor noștri — înțelegem în prima linie pe funcționarii de bancă — chiar și în timpuri normale o duceau destul de greu. Cu leafa și veniturile lor puteau eși la cale numai pe lângă o bună împărțea și chiverniseală. Iar cei ce nu au ținut bine seamă de banul primit și nu l-au știut împărți și chivernisi cum trebuie, s'au înglodat în datorii, din robia cărora cu greu se vor mai ridica. Pentru aceștia greul zilelor de acum este de neînchipuit.

Azi însă — cum bine vedem — singură, nici buna împărțea și chiverniseală nu mai poate ajuta. Azi fără ajutoare speciale pe seama salarizațiilor e cu neputință de trăit. Or, aceasta o putem experia la fie ce pas și în toate părțile. Acesta este și motivul, pentru care statul, municipiile, orașele și instituțiile de tot felul s'au grăbit să vină în ajutorul amplexurilor lor, acordându-le însemnate adause de scumpete, ajutoare familiare, de îmbrăcăminte, încălță-

minte etc. La unele instituții ajutoarele acordate trec peste dublul salarelor și sunt puține, la cari să nu facă cel puțin 50—60%. Și cu toate acestea greutățile sunt delăturate numai în parte. Fiecare trebuie să-și impună o doză bună de resignare în toate privințele, dacă voințe să-și țină sufletul în el.

La noi încă s'a făcut câte ceva în această direcțiune. Abia există bancă, care să nu fi acordat anumite adause de scumpete. Unele chiar și adause de îmbrăcăminte. Desigur însă, că ceea ce poate face statul, municipiile etc. nu pot face modestele noastre bănci românești. Tocmai de aceea nimenea nu le poate cere imposibilul. Li se cere însă să facă tot, ce pot pentru ușurarea traiului greu al funcționarilor lor, asigurându-le cel puțin minimul necesar de existență. Să facă aceea, ce auzim, că a proiectat una dintre băncile noastre de frunte, adevărat, pe lângă adausele de scumpete votate, să se îngrijească de procurarea în comun a celor mai necesare articole de trai pentru funcționari și anume: făină, cartofi, legume, unsoare, lemne etc. Prețul acestora să se restituie în rate lunare de funcționarii interesați.

Prin procurarea în comun a articolelor principale de existență, se face funcționarilor cel mai bun serviciu. Li se dă posibilitatea a se aproviziona din vreme și în măsură suficientă cu articole, pentru cari cei mai mulți nu

au capital disponibil. Li se ia o grije mare de pe cap și îi scapă de usurăria celor ce exploatează pe cei ce cumpără numai de azi pe mâne. În fine se toarnă în sufletul lor siguranță pentru ziua de mâne, siguranță de cel mai mare folos pentru moralul funcționarilor și interesele băncilor. Aceste din urmă nu ar riscă nimic. S'ar lipsi cel mult de cametele capitalului necesar la aprovizionare până la restituirea lui prin funcționari. Or, aceasta ar fi o minimă jertfă mai cu seamă azi, când capitalurile și de altfel fructifică foarte puțin, ba multe stau total ne-fructificate. În cazul cel mai rău băncile noastre vor trebui să caute a aproviziona, dacă nu mai mult, cel puțin pe funcționarii cu salare mai mici și familii numeroase. Pentru aceștia alte institute din patrie au adus jertfe și mai mari, despre cari avem ocazie a ceti zilnic în presă.

Funcționarii noștri încă trebuie să-și deosebească și să apere jertfele, ce se vor aduce pentru ei. Ori cât de larg ar fi ajutorul ce li se dă, fiecare trebuie să-și impună cruțarea cea mai extremă și cumpătarea cea mai desăvârșită. Trebuințele au să fie reduse la strictul necesar și orice cheltuială, care nu aparține acestor trebuințe stricte, are să fie sistată. În deosebi se impune să ne reținem dela orice distracții și plăceri, chiar și dela cele mai nevinovate, căci satisfacerea acestora azi pretinde astfel de cheltuieli, cari nu mai pot fi trecute cu vederea. Cafenelele și restaurantele, în cari — durere — unii din intelectualii noștri obișnuiesc a petrece o bună parte a timpului lor, reclamă jertfe, pe cari e păcat a le aduce azi, când abia putem răzbi cu cheltuielile pentru alimentațiune. Tot asemenea și celelalte cheltuieli, ce cad în aceasta sau altă categorie similară. În împrejurările de azi suntem siguri — scriam în anul trecut — nimenea nu va putea face obiect de serioasă critică faptul, că îmbrăcămintea noastră nu mai poate fi ca în trecut și că hainele vechi înlocuiesc cât mai mult pe cele nouă. Așa scriam înainte de aceasta cu un an. Ce distanță enormă de atunci și până azi. Nu atât în timp, cât mai mult în prețurile ridicate la potențe neînchipuite. Potențată deci trebuie să fie cruțarea și cumpătarea, tăria și resignarea fiecărui dintre noi.

Datoriile funcționarilor.

Analiza cauzelor, pentru-cari în cercurile noastre lipsește reuniunea de anticipațiuni a funcționarilor de bancă, prea ușor ar putea naște concluzia inexorabilă, că *pentru aceleași motive înfăptuirea unei astfel de instituțiuni rămâne și pe mai departe imposibilă, sau poate de prisos.*

Înainte războiului erau destui funcționari, lipsă însă capitalul. Astăzi ar fi destul capital, lipsesc însă funcționarii de bancă pentru o astfel de reuniune.

Dar n'au lipsit și nu vor lipsi poate niciodată motivele, cari determină pe cei mai mulți funcționari să apeleze la diverse credite. O statistică despre suma totală a datoriilor contractate de funcționari precum și a altor datorii ale lor ar prezenta probabil descoperiri frapante. Bărbați de specialitate, orientați în materie, cifrează această *sumă totală* a datoriilor de orice fel ale funcționarilor, inclusive și anticipațiunile de salare, la cca 2 milioane coroane. Cu alte cuvinte împrejurarea aceasta e de ajuns pentru a exclude în general posibilitatea înființării unei reuniuni de anticipațiuni din partea funcționarilor, a unei astfel de reuniuni, care să realizeze în primul rând *convertirea tutuor datoriilor existente*. Dacă mai adăugăm la problema aceasta și acordarea de anticipațiuni pentru viitor, abia atunci iese în deplin relief greutatea înființării unei instituțiuni de natura aceasta.

Și cu toate acestea chestiunea poate nu e atât de neagră. Există o mângâiere pentru cei interesați. *Solamen miseris socios habuisse malorum*. Statul se ocupă de ani de zile cu problema convertirii datoriilor funcționarilor publici și încă n'a putut-o deslegă, iar în privința aceasta abia se va putea face vre-o săritură în viitor. Așadară, dacă la noi nu e tocmai bine, totuși nu e ultima mângâiere a ști, că la alții e mai rău.

În ce residă însă partea rea a chestiunii!

După modesta noastră părere, la funcționari răul consistă într'un obicei general de a-și *confundă bilanțul cu budgetul*, respective, ceea ce e și mai rău: în obiceiul de a-și disconsidera budgetul propriu. Poate tocmai fatalitatea aduce cu sine, ca cei mai mulți funcționari de bancă, deprinși să aranjeze bilanțuri grele, cu ușurință de măestri, când e vorba de propria persoană, aplică formal aceleași principii, esențial însă principii deosebite de ale întreprinderii, pe care o servesc. Căci budgetul unei întreprinderi comerciale, chiar să nu apară formal nicăiri, el totuși există și trebuie să determine cu mână de fer orice transacțiune în decursul anului de gestiune; respectarea budgetului garantează, că bilanțul nu poate fi pasiv. Însă disconsiderarea budgetului se răsbună la bilanț. Bilanțul particular al funcționarilor se răstoarnă și scăparea e în anticipațiune.

Al doilea rău ar fi tautologia, că funcționarii nu sunt capitaliști. Anticipațiune, împrumut, credit etc. în-

semnează pentru ori-care funcționar o greutate dublă. Prima greutate, e că suma datoriei trebuie plătită. A doua greutate și mai mare e, că suma aceasta mai trebuie și muncită sau supramuncită. Disponând cine-va de capital, — își poate permite să useze de credit, pentru că greutatea datoriei o simte simplă. Inșă cel-ce din propria sudoare vrăjește capital, comite o crimă față de sine însuși, consumându-și fructele propriei sale sudori, mai înainte de a și-o fi șters de pe frunte.

Urmările sunt însă și mai multe și mai grave atât pentru funcționari, cât și pentru patronii lor, ca creditorii. Ultimii primesc în schimbul salariului și anticipației plătite o lucrare amortită, purtând în cele mai mici amănunte sigilul sforțării silnice. Primii aflându-se în imposibilitatea fizică de a vrăji munca din viitor în prezent, au să sufere una din două: ori scutirea dotației actuale pentru amortizarea datoriei, ori — ce e mai rău — mărirea datoriei.

În definitiv se naște, vrând-nevrând, o relație de încordare mocnită sub spuză între patroni și funcționarii lor. În aceasta se concentrează esența aproape a tuturor doleanțelor funcționarilor, între cari nici chestia avansamentelor în salare nu e ultima.

Din schița aceasta se vede clar, că la noi nu e permisă introducerea unei reuniuni de anticipații după modelele străine, cari toate sunt întreprinderi speculative, dar tot atât de clar rezultă, că o reuniune de anticipații pe seama funcționarilor la noi ar trebui și ar putea fi înființată *nu de funcționari, ci de «Solidaritatea»* cu concursul financiar al băncilor însoțite.

Sprrijinirea materială sinceră, desinteresată a funcționarilor de bancă în cadrele unei astfel de reuniuni ar fi garantată dela început. Membri reuniunii ar putea renunța la profitul afacerii, mulțămindu-se cu profitul de mii de ori mai mare al lucrărilor mai devotate din partea funcționarilor lor, ca și eliberați de sub o greutate apăsătoare. Amortizările ar putea urma *în curs de 20—30 ani*, plățindu-se paralel cuote lunare pentru amortizarea datoriei, dar în același timp plățindu-se și premiile pentru asigurarea de viață a respectivilor, în scopul, ca la cazul morții premature datoria să fie achitată, dar și familia să fie mângăiată. Pentru acoperirea sumelor anticipate, dar *nereplătibile din diferite cauze extraordinare neprevăzute*, s'ar putea încasa dela început odată pentru totdeauna dela fiecare participant 1%, cum se face la reuniunea de anticipații fondată de societatea de asigurare: „Beamten-Verein“ din Viena. Incolo anticipațiile ar avea să fie *libere de orice camete și de orice competențe*.

Având funcționarii un creditor și atât de bun și atât de străin de cercul preocupărilor lor zilnice imediate, pentru referințele noastre speciale reuniunea de anticipații pe seama funcționarilor ar însemna — credem — o binefacere de neprețuit. Multe forțe, legate de grija apăsătoare a unor datorii vechi, cronice, incurabile, s'ar putea vindeca, ar deveni libere și folositoare societății și economiei naționale. W.

Teoriile despre valoarea banilor.

— După diverși autori. —

Ce sunt banii? Iată o întrebare, care din timpurile cele mai vechi și până în zilele noastre a preocupat și preocupă în măsură extraordinară lumea filozofilor, economiștilor și financierilor. Puține chestiuni au o literatură atât de vastă și puține chestiuni au agitat atât de mult spiritele, ca teoriile, cari au căutat să fixeze valoarea banilor. Desigur din acest motiv, renumitul bărbat de stat Gladstone s'a văzut îndemnat să zică — din privilegiul unei vorbiri bugetare — că nici amorul nu a înebunit atâți oameni, ca bătaia de cap asupra întrebării: ce sunt banii? Iar financierul englez Göschen, în fața nesfârșitelor cercetări asupra teoriei valorii banilor, a riscat să afirme, că valuta încă este una din acele chestiuni, cari vor rămâne pururea enigme pentru omenime.

Teoriile, cari s'au formulat, în decursul timpului, cu privire la valoarea banilor sunt foarte multe și variate. Dintre acestea însă, înainte de izbucnirea războiului mondial, cu deosebire două s'au afirmat mai mult, și au format școală și adepți și anume: teoria calitativă și teoria cantitativă.

După *teoria calitativă*, valoarea banilor rezidă în materia, din care sunt făcuți. Ea face deci deosebire între banii de aur, argint și hârtie. După această teorie, bonitatea banilor depinde de valoarea intrinsecă a lor și nu de garanția, ce o oferă statul. Cu alte cuvinte, valoarea și bonitatea banilor o dă metalul și rezervele metalice ale băncilor de emisiune. Aderenții acestei teorii s'au numit „metaliști“ și numărul lor — cu deosebire înainte de războiu — era foarte însemnat, special în Anglia, care dejă înainte cu un secol a introdus valuta curată de aur.

Sistemele valutare, azi în ființă, sunt aproape toate rezultatul convingerii, că metalele nobile — aurul și argintul — dau valoarea banilor. Băncile de emisiune cu însemnatele lor rezerve de aur sunt creațiunea „metaliștilor“. La îndemnul acestora s'au adunat multele miliarde de aur, grămădite în capitalele statelor mari și mici, miliarde acaparate și susținute cu însemnate jertfe pentru gospodăria financiară a popoarelor.

Față de „metaliști“ se găsește *teoria cantitativă* cu grupul ei de aderenți. Punctul de vedere al acestora este, că valoarea și bonitatea banilor — indiferent de materia din care sunt făcuți — depinde exclusiv de cantitatea mijloacelor de plată din circulațiune. După aceștia, banul este tot ceea ce statul declară mijloc de plată. Dacă în circulațiune sunt puține mijloace de plată, banul e bun și cu mare putere de cumpărare. Din contră, dacă banul în circulațiune se sporește, atunci — ori care ar fi materia din care e făcut — puterea de cumpărare îi scade.

Faptul acesta se poate experia foarte bine în zi-

lele noastre. Aproape în toate statele, puterea de cumpărare a banilor — chiar și a celor de aur — s'a redus din cauza sporirii exagerate a mijloacelor de plată din circulațiune. Pentru acest motiv se cere cu insistență — ca remediu — reducerea mijloacelor de plată.

Teoria cantitativă s'a dat la iveală prin economistul și financierul german Knapp, pe timpul crizei internaționale din 1899—1900. El a stabilit o mai mult pe rezultate teoretice. Cu toate acestea și-a câștigat mulți aderenți, mulți propagatori. Teoria lui Knapp a fost confirmată prin diferite împrejurări. Când înainte cu 10—12 ani se făceau, atât la noi cât și în Germania mari eforturi pentru democratizarea aurului prin introducerea lui în circulațiune, s'a experiat, că publicul prefereă mai bucurios bancnotele. Toți se feriau și căutau să se scape de aur. Când s'a experiat aceasta, s'a făcut convingerea, că locul aurului e la banca de emisiune și treptat-treptat a fost retras din circulațiune. Bancnotele și-au făcut rostul lor, neconturbat.

Numai în timp de crize lumea își pierde capul și aleargă după aur spre tesauriare. Dar dacă aur nu se mai găsește, aceeaș lume se mulțumește și primește banul de hârtie, ca și mai înainte. Or, aceasta nici când nu s'a putut observa mai bine ca acum, pe timpul războiului. Pretutindenea în statele beligerante — chiar și în Anglia — circulațiunea e satisfăcută cu bani de hârtie, o împrejurare care a confirmat și mai mult teoria cantitativă a lui Knapp. Mulți dintre „metaliști“ au trebuit să cedeze din intransigența punctului lor de vedere. Azi atât în Germania, cât și în Anglia și Franța literatura de specialitate se ocupă foarte serios de întrebarea, dacă mai au sau nu rost sistemele valutare metalistice? Mulți sunt de părere, că metalul, special aurul, și-a trăit traiul și trebuie abandonat. De aci lozinca „Los von der Goldwährung“.

Experiențele războiului, schimbările și transformările mari, prin cari a trecut și va trece vieța economică a popoarelor cu toate întocmirile ei, vor decide desigur și soarta celor două teorii cu privire la valoarea banilor. Care va eși învingătoare, azi e greu de spus? În toamna anului trecut în Statele-Unite au fost chestionați economiștii și financierii să se pronunțe asupra întrebării: menține-se-va valuta de aur și după războiu? Șapte inși au răspuns, că nu, pe când 85, că da! Dar între acești din urmă mulți au recunoscut, că valuta de aur numai din motive de tactică politică se va mai menține și nici decum pentru că ea ar fi cea mai bună sau ar fi singurul sistem monetar posibil. Constatările acestea câștigă și mai mult în importanța lor prin faptul, că emanează dintr'un stat, în care aurul dominează. Nu e deci mirare dacă în alte state, în cari aurul cauzează greutate pentru gospodăria financiară, teoria cantitativă se scoate tot mai mult la iveală, ca teorie a viitorului.

Inceputul unui nou an agricol.

Despre anul agricol nu se poate zice, că se începe în cutare zi ca, bună-oară, anul bisericesc sau anul politic. În zona noastră lucrările agricole ale unui an se învârstează, până la un anumit timp, cu lucrările agricole proprii ale altui an; dela un timp urmează apoi numai lucrări, cari aparțin unui singur an, ca apoi, mai târziu lucrările anului, care e pe sfârșite, să se învârsteze de nou cu lucrările anului viitor.

Acum suntem spre sfârșitul anului agricol 1916/17 ale cărui roade are să servească ca hrană pentru anul 1917/18 și totodată ne găsim în pragul anului economic 1918/19, deoarece tocmai în zilele aceste se încep, mai înadins lucrările agricole cari au să ne dea roada trebuincioasă pentru numitul an.

Din lucrările anului agricol, acum pe sfârșite, mai sunt a se îndeplini: culesul cucuruzului și plantelor cultivate împreună cu el, apoi să se recolteze cartofii, napii de nutreț și de zahăr, să seculeagă poamele și viile și să se scoată legumele, eventual să se cosească otăvile, fie de iarbă naturală fie de nutrețuri artificiale.

Printre aceste lucrări își face începutul anul agricol 1917/18, în care cum am mai zis, are să se producă hrana trebuincioasă, pe seama oamenilor și animalelor pentru anul 1918/19.

Nu s'ar putea zice, că până acum, doară, nu s'ar fi săvârșit unele lucrări premergătoare în contul anului, de care ne ocupăm. Plugarii noștri, de pretutindeni, au ogorât și întors de sigur, la timpul său, pământul destinat pentru cultura *semănăturilor de toamnă* și au întors *miriștele* pentruca, în felul acesta, să asigure o roadă mai îmbelșugată a plantelor ce se vor cultiva în ele.

Atâta e tot și e bine, dacă s'a putut face atâta în interesul agriculturii noului an agricol.

Propriile lucrări și, negreșit, cele mai importante așteaptă tocmai acum să fie săvârșite.

Aceste lucrări sunt: *semănatul spicoaselor de toamnă* și *arăturile* ce trebuiesc făcute de cu toamnă pentru *semănăturile de primăvară*.

În ce condiții se va face *semănatul cerealelor de toamnă*? Unde ogoratul și întorsul s'au putut face la timp și în împrejurări favorabile și, fiind prielnic și timpul semănatului, care începe de regulă acum, pe la mijlocul lunii Septembrie, — se poate nădăjdui la o bună recoltă, întrucât depinde de lucrările pomenite până aci.

Seceta, care se menține cu atâta îndărătnicie, în cele din urmă tot va trebui să cedeze, căzând ploi din abundență și aceste favorizând semănatul la timp și stărpind șorecimea, care în multe ținuturi a pricinuit atâtea pagube în acest an și care amenință să adune și semânța aruncată acum în pământ, dacă, după îndrumările date, aceea plagă nu o vor stărpi

oamenii și, mai ales, dacă ploile și răcelile nu-i vor da de cap.

Semănatul spicoaselor de toamnă se începe, cum am zis, tocmai în aceste zile și toți plugarii stăruie ca lucrările de semănat să le săvârșească de timpuriu, pentru ca holdele să răsară, să crească și să se împuterească în cursul toamnei și astfel să poată bine rezista gerului de peste iarnă, iar primăvara și vara, de asemenea, să poată lupta cu nevoile de tot felul ca secetă, ploi prea multe etc.

Sunt și regiuni cu loc de arat mai puțin, sau cu hotare comasate, unde ogor nu se lasă și trebuie să se samene cerealele de toamnă mai târziu, după culcul cucuruzului. Aceasta, însă, se face mai mult din necesitate.

În acest an s'a îmbiat și s'a dat semânță dela stat, firește pentru bani, celorce nu au avut-o în deajuns sau nu îndestul de bună, fiindu-le grâul sec sau atins de tăciune.

Semânța, de obicei, se face cu peatră vântată, mai ales când e temere, că grâul e atins de tăciune.

În vremuri ca aceste, prin cari trecem acum, nu se poate neglija o astfel de măsură preventivă.

Cine poate să samene cu mașina, cruță multă semânță, un mare avantaj pentru vremuri ca acestea, de o scumpete ne mai pomenită.

La semănatul cu mâna nu se prea poate face cruțare și e un principiu, ca agricultorul să nu fie zgârcit la semânță.

Grăpatul și tăvălugitul locurilor semămate sunt și ele lucrări de mare însemnătate deoarece și dela săvârșirea în regulă a acestora atârână în mare parte buna reușită a răsării și dezvoltării semănăturilor.

*

În cele următoare vom spune câteva cuvinte și despre *arăturile de toamnă*, lucrare, puțin obicinuită la poporul nostru.

Este o regulă, că *toate locurile, cari se samână numai primăvara, sunt a se ară toamna înainte de a ninge, și încă cât se poate mai adânc*. Arătura adâncă este de 16—25 cm. Prin această arătură se înlesnește lucrarea gerului de iarnă asupra pământului. Gerul mărunțește mai bine decât orice unealtă sau mașină brușii rămași în urma aratului. Gerul înlesnește și sfărâmarea și descompunerea petrilor și și formarea materiilor trebuincioase pentru hrana plantelor.

Prin arătura de toamnă prindem și păstrăm în pământ umezeala din zăpadă. Pământul arat toamna, de regulă, se svântă și se poate semăna primăvara mai de timpuriu decât cel nearat.

Foloasele mari ale arăturilor de toamnă se văd mai bine în anii secetoși, când, de regulă, plantele semămate în locuri arate toamna, rabdă mai îndelungat seceta decât cele semămate în locuri arate numai primăvara.

De altă parte, pământul arat toamna, primăvara se poate pregăti pentru semănat și numai cu grapa ori cu scormonitoarele, prin ceace se câștigă timp și se păstrează umezeala pământului.

*

Nu vom mai lungi vorba asupra acestor două lucrări agricole, principale, ale noului an agricol. Importanța lor ar trebui să fie cunoscută de toată lumea și țărâtimea noastră, în parte, o și cunoaște în puterea obicinuinței. Zicem, numai în parte, pentru-că, de fapt, *facerea arăturilor de toamnă* nu a intrat încă în obicinuința generală a plugarilor noștri. E de tot neînsemnat numărul acelor economi, cari pregătesc de cu toamnă locurile pentru semănăturile de primăvară, pentru grâu, orz, ovăs, cucuruz, măzeriche etc.; pe când ar trebui, ca toți și pretutindeni să facă fără greș acest lucru. Pentru-că, în lipsa lui, roada câmpurilor noastre suferă de un mare neajuns și ea nu poate ajunge la maximul, care s'ar putea obține în caz contrar.

De aceea ținem, că e de neapărată trebuință să se stăruie cu tot-înadinsul, de cătră cei chemați, pentru *generalizarea arăturilor de toamnă* și, mai ales, acum când trăim în împrejurări așa de grele, și când, din cauza lungirei războiului, trebuie să se producă cât mai mult, neasemănat mai mult decât altă dată.

Profitul legumăritului.

Războiul a făcut pe toată lumea să deie o atenție mai mare culturai legumelor, căci lipsind carnea trebuincioasă pentru alimentarea populației, legumele au ajuns să suplinească această lipsă, care e atât de mare, încât în anul acesta chiar urzicile și lucerna s'au folosit, nu numai ca alimentație pentru poporul de rând, ci chiar și pe masa domnilor din orașele mari.

Aceste împrejurări au îndemnat pe factorii tuturor claselor sociale să se intereseze de cultura legumelor și să răspândească cultura lor în măsură așa de mare, încât să acopere toate trebuințele atât la sate, cât și la orașe; în anul acesta și-au dat silință toți să îmbrățișeze cultura legumelor, dar această încercare nu a adus în tot locul rezultatele dorite, din cauză, că noii producători nu au practica recerută, apoi nici vremea n'a fost tocmai priincioasă.

Năcazurile și neajunsurile războiului au contribuit foarte mult la recunoașterea legumelor ca alimente de prima calitate, chiar și din punct de vedere sanitar și social. Cercurile conducătoare au inițiat cultura legumelor în măsură mai mare decât până acum. Această acțiune continuată cu stăruință, de sigur va duce la scop în ajutorul sporirii contingentului de cultivatori a legumelor. Din Viena Societatea c. r. desvoaltă o acțiune multilaterală, și potrivită pentru toate straturile societății, ca să promoveze cultura legumelor și să aplice consumarea corăspunzătoare a legumelor în Austria.

Noi Români încă avem un număr frumos de cultivatori de legume, cari din vânzarea acestor produse obțin câștiguri frumoase, dar ar fi de dorit, ca legumăritul să fie îmbrățișat și de Români în proporțiuni mai mari și în condițiuni mai moderne, atât la potențarea producțiunii, cât și la valorizarea în diferite feluri a produselor de legumărit.

Acest scop se poate ajunge prin propagandă. Mijloacele de propagandă sunt diferite, însă cele mai cu efect sunt conferințele publice și grădinile de model împreunate cu cursuri populare. Citirea cărților încă dă îndemnul așteptat la îmbrățișarea grădinăritului de legume. Povestirea despre Mihai Sasul de Ioan Popu Reteganul contribuie la lățirea legumăritului mai mult decât o carte de legumărit. Poporul dela sate, ba și cei dela orașe însă nu prea au încredere în sfaturile „domnilor“, ci voesc să vadă rezultatul cu ochii.

Cu deosebire Românul e neîncrezător față de ori și ce învoire, însă dacă vede rezultatul, să știi, că nu-l întrece nime. Adecă, dacă ar vedea ce venit colossal aduce legumăritul, l'ar îmbrățișa mai cu inimă și mai cu cumințenie. Intr'un ziar din provincie am cetit îndemnurile unui om de inimă care propune să se folosească o parte din pământurile arătoare pentru cultivarea legumelor, făcând, ca sămănăturile de bucate să producă mai mult și astfel nici în aceasta privință să nu regresăm. Dar să lăsăm să vorbească cifrele sale, cari sunt destul de potrivite pentru a arăta rentabilitatea legumăritului.

Pe un jugăr de pământ în distanță de 50—50 cm. se pot sămăna 28,040 tufișe de fasole, la cari socotind câte 20 deka pe tufiș, se pot culege 50 măji de fasole verde. Luând de bază prețurile de acum, acest jugăr de pământ ar aduce un venit de aproape 15,000 cor., din care se detrag spesele de 800—1,000 cor. Curcubetele de fiert s'ar face pe un jugăr minimum 120,000 bucăți, cari dacă s'ar vinde cu 10 fileri bucata, venitul curat ar fi 12,000 cor. Prețul lor este însă dela 1 cor. în sus. De s'ar planta acest teritoriu cu ceapă, ar produce cam 30 măji de ceapă și ar aduce un venit brut de peste 10,000 cor.

Spinat sau lobode cresc pe un jugăr de pământ 270,000 fire, adecă 25 măji. Socotit kilogramul cu 1 cor. 20 fil., ar fi venitul 3000 cor. În Mai fiind gata acest produs și holda goală, s'ar putea sămăna pe acest loc alte produse în același an.

Pe un jugăr de pământ se pot produce 7000 fire de paradise și socotind dela fir 2 kilograme cu preț de 4—2 cor., dela 14,000 kilograme ar fi venit 56,000 până la 28,000 cor. Amintește respectivul, că un jugăr de calarabe aduce un venit de 12,000, chelul 16,000, salata 9,000, pătrânjeii sau morcovi 8,000 coroane pe lângă prețurile de acum. Ce să mai zicem? Cifrele vorbesc.

Satul-nou.

P. Stoica.

Un nou sistem de stenografie românească.*)

— Aprecierea «Cursului elementar de stenografie românească», de Vasile Vlaicu. —

În „Biblioteca Băncilor Române“, sub titlul: *Curs elementar de stenografie română* a scos Dl Vasile Vlaicu, în tipariul tipografiei arhidiecezane din Sibiu, un manual de stenografie în două părți, teoretică și practică, care fiind menit a face o epocă nouă în literatura stenografică română, merită atențiune în cercurile cele mai largi la noi Români, cari pe acest teren am arătat până acum o nepăsare caracteristică.

Se știe că Români s'au interesat până acum de sistemele stenografice Taylor, Gabelsberger și Duployé. Dl Stahl are un sistem propriu, cunoscut dela Vălenii de Munte. Români de dincoace au folosit sistemul, Gabelsberger, răspândit prin Demetriu Răcuciu, stenograf al dietei transilvane, ear acum mai în urmă prin Dl I. Mohanu din Brașov. Fiindcă Români din aceasta țară își câștigă învățătura mai mult în școli străine, în cari s'a adăpostit sistemul stenografic a lui Gabelsberger, e lucru firesc că ei au făcut cunoștință cu acest sistem și l'au aplicat, bine, rău, cum au putut, și pe limba românească. Acestui sistem, foarte lătit în Germania și Austro-Ungaria, i s'a pus în față alt sistem mai științific, mai ușor, mai sigur, și mai corespunzător scopului de a ajunge la scris o iuțeală cu 25% mai mare ca la Gabelsberger. Este sistemul stenotachigrafic, cunoscut în literatura specială și sub numirea de stenotachigrafie cu reforme, întocmit după firea limbei românești de Dl Vasile Vlaicu, funcționar superior la Banca generală de asigurare din Sibiu. După cum se știe, avantajul esențial al acestui sistem este *simbolizarea vocalelor și a consonantelor*, care e aplicată de autor în chip destul de norocos.

În partea teoretică a manualului, autorul după un scurt istoric al stenografiei străine și române, arată legile elementare ale stenotachigrafiei și aplicarea lor la limba română. Sunt și o mulțime de abreviațiuni, potrivite și necesare pentru accelerarea scrisului. În partea practică ni se dau în litografie destul de reușită, pe lângă un tablou comparativ a tuturor sistemelor de stenografie, geometrice și grafice, semnele și explicările de lipsă pentru această scriere stenografică. Nu lipsesc nici exercițiile de lipsă pentru scriere. E drept că un sistem metodic *pentru instruirea intuitivă* ar fi fost mai potrivit pentru înlesnirea scrierii stenografice, dar se vede că pentru un început de nou sistem această greutate nu a putut fi învinsă,

*) Autorul acestei aprețieri, Dl P. Stoica, directorul inst. «Sentinela», a stăruit de mai mulți ani pentru îmbrățișarea stenografiei. În «Calendarul portativ» al funcționarilor de bancă stăruia cu multă căldură — pe la anul 1903 — pentru cultivarea stenografiei românești. El însuș aderent al sistemului Gabelsberger, în literatura germană s'ar fixa cu multă însuflețire faptul, cum un Gabelsbergerian deja la prima vedere este cap-tivat de calitățile sistemului stenotachigrafic.

probabil autorul a avut în vedere în prima linie o bună prezentare, însă la o nouă prelucrare a acestui manual, ar fi bine să se observe *aplicarea instrucției în scriere* după metoda grafică intuitivă, fiindcă astfel elevul învață mai ușor și chiar dela prima vedere a manualului capătă voie și plăcere a se îndeletnici cu învățarea stenografiei. În aceasta privință străinii au manuale demne de toată admirațiunea. Ne alăturăm și noi la propunerea autorului, că Academia Română să intervină, ba să stabilească stenografia română unitară. În Germania fără ajutorul statului stenografia nu ar fi așa de răspândită. Statul Saxonia încă în 1839 a înființat un institut de stat pentru stenografie. La noi ar fi mai înainte de toate de lipsă să se înființeze o reuniune stenografică.

Manualul de stenografie al D-lui Vasile Vlaicu merită să fie procurat și consultat de toți cei ce se interesează de stenografia română, dar mai ales de părinții, cari au fiii și fice pe la școlile medii.

Colonizările.

Se știe, că statul se ocupă de un timp încoace sistematic cu chestia colonizărilor, după planuri fixate în lege. Când și când am arătat și noi, în coloanele acestei reviste, zădărniciile rezultatelor obținute de stat la anumite epoce.

În timpul războiului chestia colonizărilor, natural, a stagnat. Acum mai decurând s'a insistat, la dese intervale, asupra acestei importante chestiuni.

Între alții și-a dezvoltat părerile asupra acesteia, în coloanele guvernamentalului «Pester Lloyd», și corifeul Sașilor, dl Dr. Karl Wolff. Părerile d-lui Wolff, în tot cazul de interes și pentru publicul românesc, le dăm și noi, pe scurt, în cele următoare.

În introducerea articolului se insistă asupra împrejurării, că regatul Ungariei se află pe masa de operație în Reichsratul austriac; membru de membru trebuie să-i fie amputat, dându-se unele părți Cehilor, altele Slovenilor, altele Croaților, altele Rutenilor și, în fine, altele Românilor. Cavalerul Onciul a recomandat unirea României cu Bucovina și Ardealul sub sceptrul Casei de Habsburg.

Arată apoi, că vorbirile ținute în Reichsratul austriac nu sunt apariții izolate, și că acțiunea de fărmărire a Ungariei este mult mai veche decât duplul atentat dela Serajevo și decât invazia Românilor în Ardeal; astfel Ungaria trebuie să se razime în acțiunea sa de apărare, nu atât pe ajutor din afară, cât pe puterile proprii. O rezistență viguroasă rezidă în colonizație, anume: *aranjând zone de apărare la granițele sale*, în sud și la ost.

Aranjarea acestor fel de zone de apărare în Ungaria, nu este un lucru nou. Ea este o necesitate de stat, dela care acesta nu se poate subtrage, precum nu s'a putut subtrage nici în trecut. Doar regii Un-

gariei din casa lui Arpad au colonizat pentru apărarea granițelor Ungariei pe Zipzeri în nord și pe Sașii ardeleni în sudostul țării. În urma marilor biruințe ale prințului Eugen de Savoia asupra Turcilor a urmat colonizarea Banatului.

Astăzi, după înfricoșatele pierderi de oameni, pe cari le-a suferit populațiunea Ungariei pe câmpurile de războiu ale Galiției, Rusiei, Serbiei, României și la Isonzo, bate de nou necesitatea colonizării la porțile regatului Sf. Stefan.

Pentru facerea colonizărilor sunt necesare, înainte de toate, agonisirea pământului și recrutarea coloniștilor.

Statul, ce e drept, nu poate face totul singur, însă poate face mult. El poate și trebuie să pună la dispoziție, pentru colonizare, domeniile sale dela graniță. Și aici aduce un exemplu în ce privește domeniul statului dela *Făgăraș*. Acest domeniu se extinde între Olt și Carpații sudici în lungime de 90 klm. și cuprinde — afară de codrii aparținători statului — mai mult de 80,000 jugăre catastrale. Împrejurarea că el atinge 12 sate, în preponderanță românești, nu permite să se facă o colonizație în masă compactă; s'ar putea însă întocmi peste o mie de mici economii, cari anume ar fi potrivite ca azile pentru ceice au participat la războiu. Agricultură, în legătură cu industria de casă, ar îmbia familiilor luptătorilor o bază de existență îndestulitoare, și cum statul dispune în munții Făgărașului de lemn și forță de apă, ar putea să se desvolte cu timpul o industrie, asemenea aceleia din Munții metalici ai Boemiei și Saxoniei.

Propria administrație a domeniului în Făgăraș și așa nu îmbogățește punga statului, ci este pentru el o economie încărcată cu deficit din an în an, după cum se constată în rapoartele ministeriului de agricultură. Destinarea acestui domeniu pentru scop de colonizare ar fi chiar un câștig financiar pentru stat.

Proprietățile statului din apropierea Dunării și din alte părți ale granițelor, cari s'ar putea obține prin regularea acestui fluviu etc., ar fi de dorit să se întrebuițeze pentru aranjarea de zone în scopul apărării granițelor. S'ar putea chiar cumpăra bunuri pentru scopuri de colonizare.

Firește, că autoritățile statului nu prea au o mână norocoasă la colonizările, pe cari le fac. Pentru experimentările de colonizare, nu prea izbutite, guvernului îi poate servi spre mângâiere, că nici comisiile de colonizare prusiene în Posen și Prusia vestică nu au obținut succesele intenționate.

Promițătoare de succese sunt întreprinderile de colonizare făcute de societăți și privați. De imitat pentru marii proprietari de pământ ungari este exemplul proprietarilor de bunuri boerești în Provinciile baltice. Aceștia s'au declarat a fi gata, să cedeze a treia parte a bunurilor lor pentru colonizări de țărani. La aparență o jertfă, această cedare este un

câștig pentru proprietarii de astfel de bunuri. Pentru că colonizarea de țărani pe o a treia parte a bunurilor va ridica valoarea celor 2/3 ale bunurilor, rămase în mâinile boerilor, cu mai mult de cât 1/3 parte. Imitarea acestui exemplu ar aduce și pentru marii proprietari de pământ ungari asemenea fructe.

Aceeaș însemnătate ar avea-o această procedură și pentru proprietatea latifundiară a bisericilor.

În interesul statului este, se zice, și energica (!) întreprindere de colonizare pornită de Sașii din Transilvania.

De unde vor trebui să se ia coloniștii. Poporațiunea Ungariei, după teribila pierdere de vieți în războiul mondial nu dispune de un prisos de oameni, care ar putea fi destinat pentru colonizări. Nici de repatrierea celor duși în America, cu tot dorul lor de casă, ce rezultă din scrisorile emigranților, nu se pot lega prea multe speranțe. Pentru că ridicându-se deoparte și mai mult plata pentru muncă în Statele unite ale Americii, iar de altă parte făcând uz de forță autoritățile americane vor împedeca pe cea mai mare parte a emigranților de a se întoarce în Europa.

Însă se va putea îndrepta spre Ungaria o altă afluență mare de oameni, dacă i se va pregăti la timp și cu iscusință așternutul. Sunt un milion și jumătate până la două milioane de țărani ruși-germani, cari au fost despoiați de proprietatea lor de pământ prin legile rusești de desmoștenire și așteaptă numai încheierea păcii, ca să părăsească în masă imperiul moscovit. Sunt oameni harnici, trezi și cruțători, cari sunt cu credință față de patria lor, precum au dovedit-o aceasta și față de țării, cari i-au tratat cu atâta frivolitate. Valoarea acestui popor de țărani a fost recunoscută de regimul german; ministeriul de războiu prusian a dus ruși-germani, chiar din taberele de prizonieri austro-ungari, pentru a-i coloniza în Germania. Reuniunea pentru îngrijirea de repatrierea emigranților germani, o secție proprie a ministeriului de războiu prusian, lucrează cu o mreje de agenți foarte răspândită în teritoriul ocupat dela Ruși, pentru a câștiga coloniști.

Cu nimic mai puțin bucuroasă ar veni o mare parte a acelor țărani în Ungaria, unde clima, pământul și croiala vieții (!) le-ar fi mai priincioase decât în Germania. Ei ar deveni cetățeni credincioși ai statului ungar și nu ar uita niciodată, că acesta i-a adoptat în timp de grele lipse. Ei ar forma la graniță o strajă credincioasă contra stăruințelor centrifugale și a dușmanilor externi...

Acestea sunt părerile compatriotului nostru, pe cari ne-am nizuț a le redă întocmai, spre orientarea cetitorilor noștri. Credem, că vom avea ocazie să revenim și noi asupra chestiunii.

CRONICĂ.

Privilegiul Băncii Austro-Ungare. După cum scriu foile din capitală, pertractările pentru reînnoirea privilegiului băncii noastre de emisiune au fost reluate și se continuă în Budapesta. Se speră, că se vor termina cu succes și privilegiul, care expiră cu finea anului curent, va fi prolongit.

Deschiderea bursei. Cum se știe, la declararea războiului european, bursele au fost închise. De un timp încoace se agită însă tot mai mult ideea să fie redeschise. Astfel Consiliul superior al bursei din Budapesta a decis să roage guvernul să admită deschiderea fără amânare a bursei din capitală. La cererea consiliului, ministrul de comerț, Serényi, a răspuns, că e convins de necesitatea, ca bursa să fie deschisă și a promis a stăruia la consiliul de miniștri, ca deschiderea să urmeze în timpul cel mai scurt.

Convenția comercială între Germania și Elveția s'a ratificat din partea ambelor guverne. Germania concesionează exportul de cărbuni, fer și oțel, iar în schimb Elveția permite exportul de vite cornute, produse de lapte, ciocoladă și diverse conserve. Elveția își rezervă însă dreptul să exporteze în aceeași măsură și pentru statele antantei resp. pentru alte state neutrale. Convenția expiră la 31 Aprilie 1918.

Un curs teoretic și practic de lăptărit. La școala de lăptărit din Sárvár se deschide cu 1 Octomvrie n. un curs special pentru femei și fete. Cursul durează un an și cualifică elevele pentru conducerea de lăptării, laboratorii, cancelarii. Elevele primesc întreținere gratuită. Petițiunile de înscriere trebuiesc înaintate la ministrul de agricultură până la 1 Octomvrie.

Sumarul:

Băncile și funcționarii în fața scumpetei. — Datoriile funcționarilor. — Teoriile despre valoarea banilor. — Începutul unui nou an agricol. — Profitul legumăritului. — Un nou sistem de stenografie românească. — Colonizările. — *Cronică:* Privilegiul Băncii Austro-Ungare. Deschiderea bursei. Un curs teoretic și practic de lăptărit. Convenția comercială între Germania și Elveția.

„CREDITUL“,
institut de credit și de economii în Zernești

Aviz.

Aducem la cunoștință deponenților, că începând din 1 Iulie 1917 institutul nostru solvește după depuneri până la 10,000 cor. 3%, până la 25,000 coroane 3½%, peste această sumă 4%.

Zernești, 15 August 1917.